

مبانی، اصول و ارزشهای افق فرهنگی کشور در چشم‌انداز ۱۴۵۰ با رویکرد نقش دانشگاه‌ها

حسین دهقانی پوده^۱، مهدی حاجیان^{۲*}، علیرضا حاجیان^۳، مجتبی حاجیان^۴

^۱دانشیار، دانشگاه صنعتی مالک اشتر

^۲پژوهشگر و محقق، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، مجتمع دانشگاهی مکانیک

^۳دانشیار، گروه فیزیک، دانشکده علوم پایه، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، اصفهان، ایران

^۴دانش آموخته کارشناسی ارشد مهندسی عمران، معاون اداره کل راهداری و حمل و نقل جاده‌ای استان البرز

*پست الکترونیکی نویسنده مسئول: Mahdi.hajian@alumni.iut.ac.ir

چکیده

هم‌اکنون که ایران اسلامی در حال عبور از افق‌های ۱۴۰۴ می‌باشد، تبیین بسیار دقیق، علمی و نخبگانی سند ۱۴۵۰ می‌تواند کمک بسیار موثری در زمینه دستیابی به اهداف گام دوم انقلاب ایفا نماید. یکی از مقوله‌های بسیار مهم در تدوین سند چشم‌انداز ۱۴۵۰ مقوله فرهنگی است که نقش کلیدی و تاثیر مستقیم در همه عرصه‌های دیگر خواهد داشت. در این زمینه از تاثیرگذارترین ارکان اصلی، دانشگاه‌ها می‌باشند چرا که در تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی بالخصوص در زمینه فرهنگی نقشی خاص و بی‌بدیل دارند. در این پژوهش سعی بر آن است که مبانی، اصول و ارزش‌های افق فرهنگی کشور در چشم‌انداز ۱۴۵۰ با رویکرد نقش دانشگاه‌های تراز انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از مفاهیم قرآنی، روایات و سیره معصومین، رهنمودهای حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری و نیز اسناد قانون اساسی و نقشه مهندسی کشور تبیین گردد به گونه‌ای که اولاً ارزش‌های هدف سند تبیین گردد و دوماً روشی جامع جهت تبیین نقشه راه فرهنگی در دانشگاه‌های کشور ارائه گردیده است که قبلاً نیز توسط مولفین در مورد سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ مورد استفاده قرار گرفته و نتایج بازخورد آن نشان از موفقیت این روش دارد.

کلمات کلیدی: فرهنگ، چشم‌انداز ۱۴۵۰، دانشگاه‌های تراز انقلاب اسلامی

۱- مقدمه

چشم‌انداز عبارت است از آرمان قابل دستیابی جامعه در زمان بلندمدت معین، که متناسب با ارزش‌ها و آرمان‌های نظام و مردم تبیین می‌شود. چشم‌انداز تصویری از ایران آرمانی در آینده تصور می‌کند که هویت اسلامی و انقلابی آن مورد تأیید مقام معظم رهبری بوده است، بنابراین استفاده از حکومت دینی لازمه‌ی تشکیل جامعه آرمانی است. چشم‌انداز در حقیقت عاملی است که هریک از مولفه‌های اصلی جامعه را جهت می‌دهد و اهدافشان را تعیین می‌نماید و نیز مجموعه عوامل را به هم پیوند می‌زند و از آن نظامی سازگار می‌سازد. چشم‌انداز دارای ویژگی‌هایی از جمله هدفمندی، سند، واقع‌بینی، آینده‌نگری، جامع‌بینی همراه با ارزش‌مداری، حفظ وحدت و مشارکت ملی و تضمین استقلال جامعه می‌باشد.

فرهنگ نظام‌واژه‌ای است از باورها و مفروضات اساسی، ارزش‌ها، آداب و الگوهای رفتاری ریشه‌دار و دیرپا و نمادها و مصنوعات که ادراکات، رفتار و مناسبات جامعه را جهت و شکل می‌دهد و هویت آن را می‌سازد. آنچه که مسلم است این است که ارتباط و تاثیرپذیری بین نهادهای تربیتی و فرهنگی از قوت بالایی برخوردار است. دانشگاه و دانشگاهیان از جمله مولدان فرهنگی بسیار توانمند هستند و نفوذ خاصی در فرهنگ کشور دارند چرا که فرهیختگان و نخبگان یک کشور از پرورش یافتگان دانشگاه محسوب می‌شوند. اصولاً دانشگاه ویژگی‌هایی دارد که به آن در مقایسه با سایر تاثیرگذاران حوزه فرهنگ قدرت خاصی می‌بخشد. بنیانگذار انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) در مورد اهمیت فرهنگ فرمودند: «فرهنگ مبدأ همه خوشبختی‌ها و بدبختی‌های ملت است... آن چیزی که ملت‌ها را می‌سازد فرهنگ صحیح است... اگر فرهنگ درست بشود یک مملکت اصلاح می‌شود.» همچنین مقام معظم رهبری در زمینه اهمیت فرهنگ می‌فرمایند: «برای رسیدن به همه چیزهایی که آرزوی ماست و در چشم‌اندازها و افق‌های دور دست تصویر می‌کنیم، باید فرهنگ کشور، صحیح و پالایش شده در مجرای درست قرار بگیرد.»

در گذشته به نقش و اهمیت پدیده‌ای که امروزه از آن بعنوان فرهنگ یاد می‌شود، توجه زیادی نمی‌شد و تا چند دهه گذشته، تاثیر زیربنایی و کلیدی مقوله‌ی فرهنگ در حیات جوامع، از نظر محققان و اندیشمندان پنهان بود، در مقابل بسیاری از آنان بر این باور بودند که عواملی چون اقتصاد، منابع طبیعی، موقعیت استراتژیک و توانمندی‌های صنعتی، نقش بیشتر و موثرتری در امر توسعه و پیشرفت جامعه دارند. اما در دو دهه اخیر، سیاستگذاران و صاحب‌نظران، پس از بحث و بررسی بسیار، در زمینه توسعه به این باور رسیده‌اند که امروزه مقوله فرهنگ، به عنوان نیرویی قدرتمند در زیر ساخت اصلی توسعه محسوب می‌شود و به دلیل نقش کلیدی و محوری که این عامل دارد به تنهایی می‌تواند تا حد زیادی خلاء عوامل دیگر را پر کند.

در کشور ما، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام در سال ۱۳۷۸ بحثی را با عنوان افق آینده آغاز کرد و پس از مدتی بحث و بررسی و استفاده از تجربیات کارشناسان و نخبگان داخلی و تجربه کشورهای دیگری مانند فرانسه و مالزی، سرانجام کمیسیون خاصی از اعضای مجمع تشخیص، کار طراحی و تدوین سند چشم‌انداز بیست ساله را بر عهده گرفتند و پس از آماده‌شدن متن آن با اصلاحاتی به تصویب رسید و به محضر مقام معظم رهبری ارائه گردید و معظم له در سال ۱۳۸۲ آن را اصلاح و به قوای سه گانه ابلاغ فرمودند. سال ۱۳۸۴ اولین سال عملیاتی کردن و حرکت به سوی چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران است. رهبر معظم انقلاب، چشم‌انداز بیست ساله آینده نظام را مبنای سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های مختلف کشور دانستند.

هم اکنون که کشور در حال عبور از افق‌های ۱۴۰۴ می‌باشد، تبیین بسیار دقیق، علمی و نخبگانی سند ۱۴۵۰ می‌تواند کمک بسیار موثری در زمینه دستیابی به اهداف گام دوم انقلاب ایفا نماید. یکی از مقوله‌های بسیار مهم در تدوین سند چشم‌انداز ۱۴۵۰ مقوله فرهنگی است که نقش کلیدی و تاثیر مستقیم در همه عرصه‌های دیگر خواهد داشت. در این زمینه یکی از تاثیرگذارترین ارکان اصلی، دانشگاه‌ها می‌باشند چرا که در تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی بالاخص در زمینه فرهنگی نقشی خاص دارند. در این پژوهش سعی بر آن است که مبانی، اصول و ارزش‌های افق فرهنگی کشور در چشم‌انداز ۱۴۵۰ با رویکرد نقش دانشگاه‌ها در تحقق آن، با بهره‌گیری از مفاهیم قرآنی، روایات و سیره معصومین، رهنمودهای حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری و نیز اسناد قانون اساسی و نقشه مهندسی کشور تبیین گردد.

۲- مبانی، اصول و ارزشهای فرهنگی مستخرج از قرآن، روایات و سیره معصومین

۲-۱- مبانی

- فطرت

در سوره روم آیه ۳۰ چنین می‌خوانیم: « فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ». (با تمام وجود، خود را آماده پذیرش دین و آیینی کن که کاملاً پاک و منزّه از آلودگیها و پیرایه‌هاست و برخاسته از فطرت پاک انسانهاست که خداوند آنان را بر چنان فطرتی آفریده و هرگز بر آنچه خدا آفریده تغییر و تبدیلی نیست)، کنایه از آنکه هرگونه تحریف و تبدیل در آیین الهی، برخلاف فطرت عمل کردن است. این است دین استوار الهی، گرچه بیشتر مردمان آن نا آگاهند. امام ششم، جعفر بن محمد صادق (ع) پیرامون این آیه می‌فرماید: فطرت الهی همانا توحید است. امام پنجم، محمد بن علی باقر (ع) می‌فرماید: شریعتی که نوح آورد بر آن بود که خدا را به یگانگی و اخلاص پرستش کنند، و از هرگونه شرک دوری گزینند، و این همان فطرتی است که خداوند مردم را بر آن آفریده. همچنین می‌فرمایند: خداوند مردمان را بر شناخت پروردگار خویش آفریده است و اگر چنین نبود، هیچکس نمی‌دانست که پروردگارش و روزی دهنده اش کیست. حدیث معروف کل مولود یولد علی الفطره نیز در همین زمینه وارد شده است. امام باقر (ع) می‌فرماید: یعنی علی المعرفه بان الله خالقہ. اصل حدیث از پیغمبر اکرم (ص) وارد شده است یعنی: هرکس که زاییده می‌شود، بر فطرت پاک زاییده می‌شود، که همان شناخت خدا به پاکی است. علامه طباطبایی در این زمینه تحقیقی متین و فراگیر دارد.

- حاکمیت عقل

قرآن پیوسته عقل را حکم قرار داده، مردم را به پیروی از خرد، رهنمون می‌سازد و به اندیشه و تفکر ترغیب می‌کند. جمله افلا تعقلون (چرا نمی‌اندیشید) مکرراً در قرآن آمده است و همچنین جمله‌های لعلکم تعقلون (باشد که بیندیشید)، لقوم یعقلون (برای مردمی که بیندیشد)، و ان کنتم تعقلون (اگر بیندیشید). قرآن پیوسته عقل را حکم قرار داده، مردم را به پیروی از خرد، رهنمون می‌سازد و به اندیشه و تفکر ترغیب می‌کند در سوره حج، آیه ۴۶ آمده است: « أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا ». (چرا در پهنای زمین به حرکت در نمی‌آیند تا دارای عقل و اندیشه گردند). همچنین در سوره ق آیه ۳۷ آمده است: « إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ». (در این بیانات، یادآوری است برای کسانی که دارای تعقل باشند یا گوش و هوش خود را فرا داده، حضور به هم رسانیده باشند) یعنی خود را برای پذیرش مطالب آماده درست کرده باشند و حاضر مجلس بوده باشند. حضرت امام علی (ع) در زمینه انگیزه بعثت انبیا چنین می‌گوید: پیامبران را پیایی بر مردم فرستاد تا پیمان فطرت را از آنان دریافت کند و نعمتهای فراموش شده را یادآور شود و بر آنان حجت را تمام کند که آنچه باید به آنان گوشزد کند، کرده باشد و نیز آنچه را که در نهان خردشان نهفته است، برانگیزد و برملا سازد.

لذا امام صادق (ع) عقل را حجت خدا، بلکه یک حجت اصیل و پیامبردرونی انسانها به شمار می‌آورد که پیامبران به یاری آن شتافته‌اند. به هشام بن الحکم (یکی از دانشمندان و از اصحاب وی) می‌فرماید: یا هشام ان لله علی الناس حجتین: حجه ظاهره و حجه باطنه، فاما الظاهره فالرسل والانبیاء والائمة و اما الباطنه فالعقول (برای خداوند بر مردم دو حجت است، یکی برونی و دیگری درونی، برونی انبیا و پیشوایان دین می‌باشند و درونی خرد انسانها است). قرآن کسانی که در حجاب ظلمت قرار گرفته و از تعقل و اندیشه دور شده‌اند را شدیداً نکوهش می‌کند: « أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا » (آیا در قرآن نمی‌اندیشند یا آن که بر دلهای آنان قفلهای غفلت زده شده است [محمد/۲۴]). جایی دیگر می‌گوید: « فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ » (همانا کوری و نابینایی نه آن است که در چشمهایش فرا آید بلکه کوری و نابینایی آن است که بر دلهای در سینه نهفته آنان فرو آمده است [حج/۴۶]). بالاخره، قرآن در تشخیص حق از باطل و شناخت راه راست از راههای انحرافی، عقل انسانی را حکم قرار داده است تا وی چگونه بیندیشد: « أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِي فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ » (آیا آن کس که به حق رهنمون است، به پیروی سزاوارتر است یا آن که خود راه به جایی نمی‌برد، مگر آن که او را راه نمایند. شما را چه می‌شود. چگونه قضاوت می‌کنید. [یونس/۳۵])، یعنی اندیشه و خرد خود را به کار گیرد.

۲-۲- اصول

با بررسی آیات قرآن کریم و روایات این مساله نمایان می‌شود که بمنظور رعایت مبانی و دستیابی به ارزش‌های فرهنگی متعالی باید از اصولی در این مسیر بهره برده شود. در حقیقت راه رسیدن به ارزش‌های فرهنگی اسلامی در چشم اندازهای مختلف، رعایت اصول زیر می باشد:

- کریم علم وعالمان: « وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ » [سوره مجادله/آیه ۱۱]
- خشوع عالمان در برابر خداوند متعال: « إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ » [سوره فاطر/آیه ۲۸]
- همراهی وعجین بودن علم ودین با هم: « العلم والدين توامان اذافترا احترقا » [حضرت علی(ع)]
- عمل گزایی و پرهیز از شعاری بدون عمل: « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ » [سوره صف/آیه ۲]
- اقامه نماز و قرار گرفتن در زمره نمازگزاران واقعی: « إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا- إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا- وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا- إِلَّا الْمُصَلِّينَ » [سوره معارج/آیات ۱۹-۲۲]
- گسترش ایمان و عمل صالح و توصیه به صبر و حق گزایی: « إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ- إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَصَّوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ » [سوره عصر/آیات ۳-۲]
- تقوای الهی: « وَأَتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ » [سوره آل عمران/آیه ۲۰۰]
- نظم در امور: « اوصیکم عبادالله بتقوی الله ونظم فی امورکم » [حضرت علی(ع)]
- خالص سازی نیت واعمال برای خداوند: « قُلْ إِن صَلَّاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ » [سوره انعام/آیه ۱۶۲]
- تبیین حقایق کتاب آسمانی برای مردم: « وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ » [سوره آل عمران/آیه ۱۸۷]
- پیروی از حکم خدا ورسول او: « وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ » [سوره آل عمران/آیه ۱۳۲]
- پرهیز از اسراف
- پرهیز از دروغ
- اتحاد وانسجام مومنین: اعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا
- پرهیز از نفاق
- راستگویی
- جهاد فی سبیل الله
- تفکر وتدبر: ویتفكرون فی خلق السموات والارض
- پرهیز از باطل گزایی: ربنا ما خلقت هذا باطلا سبحانك فقنا عذاب النار
- امر به معروف ونهی از منکر: ولتكن منكم امة يدعون الى الخير وينهون عن المنكر
- نشر علم: زكات العلم نشره
- پرهیز از مجادله
- تعاون و همکاری در امور خیر و تقوای الهی: تعاونوا على البر والتقوى
- سبقت گیری در بدست آوردن مغفرت الهی: سابقوا الى مغفرة من ربكم وجنه عرضها كعرض السماء والارض
- پرهیز از منت نهادن بر برادران دینی
- ایثار و از خود گذشتگی
- مهربانی با برادران دینی

۲-۳- ارزشها

با تفحص در قرآن و روایات معصومین در خواهیم یافت که تمامی جنبه‌های مهم زندگی بشر از جمله زمینه‌های فرهنگی بر سه ارزش اصلی استوار است که با پایه‌گذاری مبانی و پیگیری اصول می‌توان به آنها دست پیدا نمود. دستیابی به ارزش‌ها در حقیقت رسیدن به والاترین و بالاترین اهداف چشم‌انداز می‌باشد و این مساله نماینگر بازدهی و عملکرد چشم‌انداز است. این سه ارزش اصلی در ادامه بیان شده‌اند:

- نهاد پاک انسانی (فطرت سلیم)

از فطرت دم می زند و تعالیم خود را با فطرت پاک انسانی، دمساز و همساز می داند، فطره الله التي فطر الناس علیها. با قرآن باید مثل آینه مواجه شد؛ پاکیزه، براق و بی زنگار؛ تا قرآن در دل ما منعکس شود. قرآن باید در جان ما انعکاس پیدا کند؛ این همیشه و برای همه نیست؛ برای کسانی است که دلشان را با صفای باطن و نفس پاکیزه کنند؛ با ایمان، با باور و با قبول با قرآن مواجه شوند؛ و الا کسانی که دل معاند دارند، بنای بر نشنیدن و نفهمیدن دارند، نوای قرآن، کلام قرآن و پیام قرآن در دل آنها اثری نمی کند؛ «ولو آتانا نزلنا اليهم الملائكة و كلمهم الموتى و حشرنا عليهم كل شيء قبيلا ما كانوا ليؤمنوا الا ان يشاء الله»؛ اگر برای برخی افراد زمین را به آسمان بدوزی، این دل ناباور و زنگار گرفته، نزدیک نمی شود و ایمان نمی آورد. لذا قرآن را هم می خواند، اما به قرآن نزدیک نمی شود. ما وقتی در دنیا غرق می شویم، خود را محروم می کنیم؛ مثل این است که آینه ای را گل اندود کنید؛ معلوم است که چیزی را منعکس نمی کند. ما نباید خود را از قرآن محروم کنیم.

- خرد و اندیشه تابناک (عقل رشید)

خرد تابناک انسان را شاهد می گیرد، او را به قضاوت می خواند و راه اندیشه و تعقل را به انسانها گوشزد می کند، فما لكم كيف تحكمون .

- دانش پیشرفته (علم تکامل یافته)

بعلاوه، برای علم و عالمان ارزش فراوان قائل است. دعوت خود را به آنان متوجه می کند و آنان را یگانه پاسخ دهنده مثبت قرآن، به شمار می آورد، زیرا تمامی تعالیم و دستورات خود را که با حکمت آمیخته است، صرفا برای دانشمندان قابل پذیرش می داند، و ما یعقلها الا العالمون . قرآن، در بینش دینی یگانه ارزش را از آن دانشمندان می داند و بس، و تلك الامثال نضربها للناس، و ما یعقلها الا العالمون (مثلهای پندآموز را که برای مردم می آوریم، جز دانایان آن را درک نمی کنند. [عنکبوت/ ۴۳۰]) یعنی : دانشمندانند که به حقیقت و هدف آن پی می برند و صرفا به ظاهر مثال بسنده نمی کنند. امام صادق (ع) پیرامون آیه می فرماید: عقل و علم به هم پیوسته اند . در جای دیگر، راسخین در علم را شایسته پی بردن به راز درونی قرآن می داند، و ما یعلم تاویلہ الا لله والراسخون فی العلم، (راسخین در علم، کسانی هستند که سابقه علمی آنان روشن است و پیوسته در پژوهشهای علمی خویش استوار می باشند. [آل عمران/ ۷]). لذا در سوره نساء آیه ۱۶۲ می گوید: لکن الراسخون فی العلم والمؤمنون یؤمنون بما انزل الیک، (کسانی که بر دانش خود استوار هستند و نیز مومنان راستین، به آنچه بر تو نازل گردیده است ایمان می آورند). و یری الذین اتوا العلم الذی انزل الیک من ربک هوالحق (دارندگان علم، بینش آن را دارند که تشخیص دهند آنچه بر تو فرو فرستاده شده حق است. [سبا/ ۱۶]). راسخین در علم، کسانی هستند که سابقه علمی آنان روشن است و پیوسته در پژوهشهای علمی خویش استوار می باشند در سوره فاطر آیه ۳۵ در وصف دانشمندان چنین می خوانیم: انما یخشی الله من عباده العلماء (تنها دانایانند که از خدا پروا دارند)، زیرا به راز هستی پی برده اند و مبدا و معاد را باور دارند. قرآن، از این روی، بالاترین و والاترین مقام را برای دانش و دانشمندان قائل می باشد: یرفع الله الذین آمنوا منکم و الذین اتوا العلم درجات، (مومنان راستین، و پویندگان علم، پیوسته، نزد پروردگار، بر درجات آنان افزوده می شود). [مجادله/ ۱۱] چنین است که قرآن، دانشمندان را در ردیف فرشتگان مقرب، از شهادت دهندگان به توحید ذات جلال و جمال گرفته است: شهد الله انه لا اله الا هو و الملائکه و اولوا العلم ... [آل عمران/ ۱۸]

۳- مبانی، اصول و ارزشها مستخرج از رهنمودهای حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری

از جمله اندیشمندانی که فرهنگ در تفکر ایشان حائز اهمیت ویژه است، بنیانگذار و معمار کبیر انقلاب می باشند. ایشان در مهندسی جامعه پس از پیروزی انقلاب اسلامی نقش محوری برای فرهنگ قائل هستند. محوری بودن توجه ایشان به فرهنگ به معنای هدف قراردادن آن بدون در نظر گرفتن جهت برای آن نیست بلکه جهتی که ایشان برای این مقوله در نظرمی گیرند همان اسلام است. در مورد اهمیت فرهنگ امام(ره) فرمودند: « بی شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودات هر جامعه دخالت اساسی دارد فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد و با انحراف فرهنگ هر چند در بعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد ولی پوچ و پوک و میان تهی است. » در همین زمینه مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی فرمودند: « برای رسیدن به همه چیزهایی که آرزوی ماست و در چشم اندازها و افقهای دوردست تصویر می کنیم، باید فرهنگ کشور، صحیح و پالایش شده در مجرای درست قرار بگیرد. در این قسمت از پژوهش به بیان مستقیم سخنان حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری در خصوص مبانی، اصول و ارزشها می پردازیم. البته طبق تحقیقات گسترده بر روی این سخنان،

تمامی این مطالب برگرفته از آیات قرآن، احادیث و روایات می‌باشد بهمین دلیل جهت جلوگیری از تکراری بودن مطالب تنها به ذکر دقیق پاره‌ای از سخنان امام(ره) و مقام معظم رهبری در این قسمت بسنده شده است. از جمله مواردی که در سخنان گهربار ایشان در خصوص ارزش‌های فرهنگی بسیار مورد تاکید قرار گرفته است می‌توان به تضمین استقلال جامعه، معرفی صحیح احکام اسلام، مبارزه تا نفی کامل فرهنگ کفر، خودباوری در سایه فرهنگ، اصلاح ساختار نظام تربیتی، مقابله با تهاجم فرهنگی، قطع وابستگی فرهنگی، دفاع همه‌جانبه از ارزش‌های دینی، تحول فرهنگی، حضور مؤثر حوزه علمیه و روحانیت، توجه به مراکز آموزشی و تبلیغی، مشارکت فعال زنان، توجه به جوانان و مشکلات آنان، مبارزه با رفاه‌طلبی اشاره نمود. در زمینه اصول فرهنگی که در حقیقت روش‌های دستیابی به ارزش‌های فرهنگی می‌باشند مواردی از جمله انس با قرآن، پاک‌ی درون، پرهیز از هرگونه مادی‌گرایی، تمسک به قرآن در امور زندگی، الهام از سخنان واحادیث معصومین علیهم السلام در کار و زندگی، دوری از گناهان، اهتمام به نماز، فرهنگ خردورزی، اعتماد به نفس، روحیه خودباوری ملی، بردباری و حلم، ترویج روحیه کنجکاوی، ترویج روحیه پرسشگری، کار جمعی و همکاری‌های چند جانبه، فرهنگ کار و دوری از تنبلی، فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، عادت دادن جوانان به داشتن همت بلند و افق دور دست، مراقبت از جوانان در مقابل رخنه‌ی عرفان‌های کاذب، تقوا و پاکدامنی بعنوان معیار اسلام برای علو معنوی و روحی، جلوگیری از گسترش فرهنگ تمجید و مبالغه‌گویی اغراق آمیز، قدرشناسی منزلت و جایگاه معلم، ترویج رفتار و صفات ارزشمند شهدا از جمله غیرت، همت، صداقت، سلامت، فداکاری، بینش والا، رفتار نیک با مردم، رفتار نیک با پدر و مادر، رفتار نیک با دوستان، معرفی الگوها و الگوسازی در جامعه، تربیت صحیح جوانان و ترویج فضائل اخلاقی در جامعه، گسترش فرهنگ مجاهدت برای جبهه حق در دانشگاهها، استفاده از دانشگاه بعنوان یک جریان سیال متراکم از نیرو که اگر آزاد و هدایت شود کشور را به طور کامل هدایت خواهد کرد، نگاه پرامید، افزایش مطالعات اسلامی، نگاه مستبصرانه به واقعیات کشور، انتقاد منصفانه، نظارت مستمر و متعادل، مدارا و عقلانیت، پرهیز از افراط و تفریط، اتکالی به قرآن، نوشته‌های استاد مطهری و نوشته‌های فضلالی بزرگ و فضلالی جوان حوزه‌ها، ارتقا روزافزون سطح معارف شخصی، خردورزی جمعی، توجه به اهمیت نخبگان و تکریم چهره‌های قرآنی و برجستگان فرهنگی بسیار مورد تاکید ایشان می‌باشند.

۳-۱- قسمتی از سخنان امام(ره)

مصلحت‌گرایی و مماشات، یا نرمش از موضع ضعف، هیچ‌گاه در تفکر فرهنگی امام راحل(ره) جایی پیدا نکرد و ایشان همواره با لحن عتاب‌آمیز و نهیب ملکوتی خویش، زلزله بر کاخ‌های ستمگران و جهان‌خواران می‌افکند و می‌فرمایند: «قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها بدانند که ما تا آخرین نفر و تا آخرین منزل و تا آخرین قطره خون برای اعلائی کلمه الله ایستاده‌ایم و بر خلاف میل تمامی آنان، حکومت نه شرقی و نه غربی را در اکثر کشورهای جهان پایه‌ریزی خواهیم نمود.»

«اولین اقدام (در راه اعتلای فرهنگ) این است که همه عوامل فساد و مهم‌تر این‌که همه انگیزه‌های فساد در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و سایر زمینه‌ها با کمال جدیت باید ریشه‌کن شود.»

امام راحل(ره) با اعتقاد به این که جهان امروز تشنه فرهنگ اسلام است، انتقال تجربه انقلاب اسلامی و شیوه مبارزه با دشمن را برای ملت‌های دربند، شکوفه‌های پیروزی قلمداد کرده و فرمودند: «ما به تمام جهان، تجربه‌هایمان را صادر می‌کنیم و نتیجه مبارزه و دفاع با ستمگران را، بدون کوچک‌ترین چشم داشتی، به مبارزه راه حق انتقال می‌دهیم و مسلماً محصول صدور این تجربه‌ها، جز شکوفه‌های پیروزی و استقلال و پیاده‌شدن احکام اسلام برای ملت‌های دربند نیست. روشن‌فکران اسلامی همگی با علم و آگاهی باید راه پرفراز و نشیب دگرگون کردن جهان سرمایه‌داری و کمونیسم را بپیمایند و تمام آزادی‌خواهان باید با روشن‌بینی و روشن‌گری، راه سیلی‌زدن برگونه ابرقدرت‌ها، و قدرت‌ها خصوصاً آمریکا را بر مردم سیلی خورده کشورهای مظلوم اسلامی و جهان سوم ترسیم کنند.»

«امروز جهان تشنه فرهنگ اسلام ناب محمد(ص) است و مسلمانان در یک تشکیلات بزرگ اسلامی، رونق و زرق و برق کاخ‌های سفید و سرخ را از بین خواهند برد. جنگ ما، جنگ عقیده است و جغرافیا و مرز نمی‌شناسد و ما باید در جنگ اعتقادیمان، بسیج بزرگ سربازان اسلام را در جهان به راه اندازیم.»

۳-۲- قسمتی از سخنان مقام معظم رهبری

دانشگاه به عنوان یک نهاد تاثیرگذار، اثری خاص در زندگی یک ملت دارد که بسیار نفوذ بالایی در تحولات فرهنگی داشته و همواره بعنوان یکی از چشمه‌های زایش و پویایی فرهنگ بوده است بگونه‌ای که بسیاری از نخبگان حوزه فرهنگ از دانشگاهها برخاسته-

اند. بر همین اساس مقام معظم رهبری بارها در رهنمودهای ارزنده‌شان به نقش دانشگاهها در توسعه فرهنگ و فرهنگ‌سازی اسلامی اشاره فرموده‌اند. اهمیت و تاثیرفعالیت‌های فرهنگی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی در دانشگاهها باندازه‌ای حائز اهمیت است که وقتی درخواست دیدار روسای دانشگاهها خدمت معظم له تقدیم شد، فرمودند: « من در سال گذشته در دیداری که با روسای دانشگاهها داشتم مطالباتی را مطرح کردم و منتظر بودم که گزارشی از پیگیری آن مطالبات دریافت کنم، ان شاء الله بعد از دریافت گزارش پیگیری‌های انجام گرفته دیدار بعدی متناسب با آن تنظیم می‌شود.» این بیان نشانگر این است که ایشان به عنوان ولایت مطلقه فقیه انتظار دارند که مطالبی که از طرف ایشان مطرح می‌شود به عنوان مطالبات جدی نظام از طرف مسئولان مربوطه پیگیری و حتی گزارش آن نیز برای ایشان ارسال گردد و به عبارت خود معظم له صحبت‌های ایشان در حد موعظه و نصیحت باقی نماند.

« اگر فرزندان و نخبگان دانشگاهی و تحصیل کرده‌های ما، هر روز مقید باشند که یک صفحه قرآن را، من گاهی می‌گویم نیم صفحه قرآن را، با توجه به ترجمه بخوانند و در آن تدبر بکنند، این خودش غوغایی به راه می‌اندازد. اگر بخواهیم این را درست کنیم، فرهنگ‌سازی می‌خواهد و احتیاج به تدبیر دارد.»

همچنین ایشان در جای دیگر فرمودند: « فرهنگ تلاش و مجاهدت برای جبهه‌ی حق باید در دانشگاه توسعه پیدا کند؛ فرهنگ معنویت و اخلاق، یا آنچنان که یکی از آقایان بیان کردند، هنر به معنای آزادگی، به معنای سربلندی، به معنای ارزش؛ این فرهنگ باید در دانشگاه توسعه پیدا کند. در این مورد، نقش اساتید، نقش بسیار برجسته‌ای است؛ و این همان فرماندهی جنگ نرم است که من مکرر مطرح کردم و گفتم اساتید فرماندهان جنگ نرمند.»

پایشان حتی در استفاده از فرهنگ زبان فارسی برای انتقال مفاهیم علمی نیز راهگشا را دانشگاه بیان می‌کنند و می‌فرمایند: « باید نفوذ فرهنگی زبان فارسی در سطح جهان روزبه‌روز بیشتر شود. فارسی بنویسید، فارسی واژه‌سازی کنید و اصطلاح ایجاد کنید. کاری کنیم که در آینده، آن کسانی که از پیشرفت‌های علمی کشور ما استفاده میکنند، ناچار شوند بروند زبان فارسی را یاد بگیرند. این افتخاری نیست که ما بگوئیم حتما زبان علمی کشور ما فلان زبان خارجی است. زبان فارسی اینقدر ظرفیت و گنجایش دارد که دقیقترین و ظرفیت‌ترین علوم و دانش‌ها می‌توانند با این زبان بیان شوند.»

به اعتقاد ایشان یکی از مسیرهای موثر حضور فرهنگی دانشجویان، بسیج دانشجویی می‌باشد که در این زمینه می‌فرمایند: « هر دانشجویی با هر سلیقه‌ی سیاسی، اگر پایبند به ارزشهای انقلاب و آماده‌ی حضور در عرصه‌ی مبارزه‌ی فرهنگی و سیاسی با استکبار و ایادی آشکار و نقابدار آن است، می‌تواند در خیل بسیجیان دانشگاه و عضوی از بسیج دانشجویی باشد.» ایشان عمیقا به ظرفیت دانشجویان در جهاد فرهنگی اعتقاد دارند و فرمودند: « اگر بخواهیم با جمود بجنگیم، جنگ با جمود این‌گونه است؛ یعنی جنگ فرهنگی است. جنگ با جمود، جنگ شمشیری نیست؛ چون از مقوله‌ی فرهنگ است. تحجّر و جمود هم نوعی فرهنگ است؛ منتها فرهنگ بسته! بایستی با روشهای فرهنگی با آن مقابله کرد. به نظر من، دانشجویان می‌توانند در این زمینه مؤثر باشند.»

۴- مبانی، اصول و ارزشها مستخرج از اسناد قانون اساسی و نقشه مهندسی فرهنگی کشور

شورای عالی انقلاب فرهنگی برای عمل به رهنمودهای مقام معظم رهبری و تحقق اهداف و کارکردهای نهادی خود، تهیه و تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور را در اولویت نخست خود قرار داد به‌گونه‌ای که در سال ۱۳۸۶ این شورا با ایجاد شورای تخصصی مهندسی فرهنگی (متشکل از اعضای محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی، صاحب‌نظران و اندیشمندان و مدیران و مسئولان نهادها و دستگاه‌های اجرایی کشور) و همچنین تجدید سازمان و تشکیلات دبیرخانه شورا، ظرفیت‌های علمی و کارشناسی و اجرایی کشور را برای تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور بسیج نمود. با برگزاری نشست‌های تخصصی در کارگروه‌های مختلف نهایتا این سند با رویکرد چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ تنظیم گردید و مبنای عملکرد سازمان‌ها و نهادهای مختلف در زمینه فرهنگی کشور قرار گرفت.

متن نقشه مهندسی فرهنگی کشور، منطبق با اصول و ارزش‌های اسلام ناب محمدی، آرمان‌های انقلاب اسلامی، رهنمودهای رهبرکبیر انقلاب اسلامی امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری و اسناد فرادستی می‌باشد.

مبانی، اصول و ارزش‌های حاکم بر این نقشه مبتنی بر مبانی و معارف اسلامی، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مبانی نظری معتبر و ارزش‌های فرهنگی اصیل اسلامی ایرانی تهیه و تدوین شده است و شاکله و مبنای هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی و تحول و ارتقای فرهنگی کشور است.

از جمله مبانی ذکر شده در نقشه فرهنگی کشور می‌توان به راست‌گویی و راست‌کرداری، نظم، تقوای الهی، کرامت انسانی، عزت نفس، عدالت اجتماعی و اقتصادی، آزاداندیشی، اسلام ناب محمدی و فرهنگ غنی قرآن کریم، انقلاب اسلامی و اندیشه‌های دینی و سیاسی حضرت امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری اشاره نمود.

اصول موردنظر در تدوین نقشه فرهنگی کشور عبارتند از: اتکای بر ارزش‌های اسلامی، اتکای بر ارزش‌های انقلابی، رشد و بالندگی انسانها بر مدار حق و عدالت، رشد آگاهیها و فضائل اخلاقی، پرورش و شکوفایی استعدادها، خلاقیت و نوآوری علمی، دوری از هرگونه نفاق و دورویی، پرهیز از ریا، معرفت و بصیرت دینی و قرآنی.

ضمنا ارزش‌های قابل دسترس از طریق عمل به نقشه راه فرهنگی کشور شامل مواردی از قبیل تعمیق ارزش‌های اسلامی، تعمیق باورهای دینی، اعتلای معرفت دینی، تقویت هنجارهای فرهنگی و اجتماعی، روحیه کار جمعی، روحیه ابتکار، فرهنگ مقاومت و ایثار، تبلیغ ارزش‌های اسلامی و انقلاب اسلامی، گسترش خط و زبان و ادبیات فارسی، حمایت‌های لازم از برنامه‌های اجرائی دینی، مذهبی، هنری، فرهنگی، رعایت کلیه ارزش‌های دینی، مذهبی در امور هنری، فرهنگی، آموزشی و علمی، طراحی، تولید، توزیع، انتشار و صدور خدمات و محصولات فرهنگی، هنری، رسانه‌ای، صنایع دستی و میراث فرهنگی، توسعه تولیدات و فعالیت‌های رسانه‌ای، فرهنگی و هنری و نرم‌افزارهای چند رسانه‌ای و نیز حضور تأثیرگذار در فضای مجازی، توسعه و راه‌اندازی مؤسسات، هیأت‌ها و تشکلهای فرهنگی، هنری، رسانه‌ای، دینی و قرآنی، تحکیم فکری و عملی ارزش‌های انقلاب اسلامی، مقابله با تهاجم فرهنگی بیگانه، آراستگی سیمای جامعه و کشور و محیط سازندگی به ارزش‌های اسلامی و انقلابی، شناساندن و معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی و گسترش خط و زبان و ادبیات فارسی، تأکید بر تقریب مذاهب اسلامی و تقویت گفت و گو و همگرایی بین پیروان ادیان، حمایت از نخبگان علمی و فکری، ارتباط و همکاری با مراکز ایران‌شناسی، اسلام‌شناسی و صیانت از مفاخر معنوی، فرهنگی و علمی، توسعه فضاهای مذهبی فرهنگی و بهره‌گیری بهینه از بقاع متبرکه، گلزار شهدا و اماکن مذهبی و تثبیت جایگاه مسجد به عنوان اصلی‌ترین پایگاه عبادی و تربیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، جهت ارتقاء فرهنگی و هنری مساجد، برقراری عدالت فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی و جذب جوانان و نوجوانان به مساجد، منظور زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تدوین الگوی توسعه اسلامی - ایرانی، حمایت مالی لازم از پژوهش‌ها و مطالعات بنیادی و کاربردی در عرصه فرهنگ‌سازی، آموزشی و تأسیس رشته‌های تخصصی لازم با تکیه بر علوم، فناوری و بهره‌گیری مناسب از ظرفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و پایان‌نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی با موضوعاتی مرتبط با حضرت امام خمینی(ره)، مقام معظم رهبری، انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و ایثار و شهادت در داخل و خارج از کشور، تجهیز کتابخانه‌های عمومی کشور و کتابخانه‌های معتبر خارجی به آثار منتشر شده در زمینه‌های فرهنگی، تشویق پدیدآورندگان آثار برتر علمی، فرهنگی، هنری و ادبی مرتبط و نیز چهره‌ها و شخصیت‌های انقلابی و عدالتخواه، توسعه انجمن‌ها و قطب‌های علمی دانشگاهی، توسعه کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و مناظره، بهره‌مندی اقشار مختلف مردم از فضاهای فرهنگی، هنری و ورزشی و ایجاد زیرساخت‌ها برای توسعه فعالیت فرهنگی و هنری، مقابله با تهاجم فرهنگ بیگانه، تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی و ترویج سیره و سنت اهل بیت علیهم‌السلام و استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی، تعمیق ارزش‌های انقلاب اسلامی و توسعه فرهنگ و تفکر بسیجی، تشکیل هسته‌های تربیتی، غنی‌سازی اوقات فراغت، توسعه فرهنگ ارزشی، استفاده از نخبگان بسیجی برای مشاوره و تولید فکر، فرهنگ عفاف و حجاب، ترویج اندیشه حضرت امام(ره)، پشتیبانی و کمک به مقابله با جنگ نرم در حوزه‌های مختلف با اولویت حضور فزاینده در فضای مجازی و رایانه‌ای (سایبری) با رویکرد بومی، فرهنگ مقاومت بسیج جامعه زنان به‌ویژه در فعالیت‌های مربوط به توسعه فرهنگ عفاف و حجاب و تحکیم بنیاد خانواده، امنیت اجتماعی، اخلاقی و پیشگیری و مقابله با هرگونه ناهنجاری فرهنگی و اجتماعی و بهره‌گیری و هماهنگ‌سازی اقدامات فرهنگی، آموزشی، تربیتی، تبلیغی و رسانه‌ای برای مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی می‌باشند.

۵- مبانی، اصول و ارزش‌های فرهنگی در دانشگاه‌ها

بر اساس مطالب بیان شده در قسمت‌های قبل در مورد مبانی، اصول و ارزش‌های فرهنگی، که نیاز است در سند چشم‌انداز ۱۴۵۰ در نظر گرفته شود، موارد زیر جهت تأثیرگذاری هرچه بیشتر دانشگاه‌ها در مقوله فرهنگ بسیار اساسی و حیاتی می‌باشند:

۵-۱- مبانی

- تقوی

- حفظ کرامت و حقوق انسانها

- عدل

- خدامحوری

- انسان پروری

۵-۲- اصول

- اخلاق مداری اسلامی

- عدالت سازمانی

- فرهنگ نظم در کلیه سطوح خرد و کلان

- اعتماد به نفس و گسترش فرهنگ خودباوری

۵-۳- ارزش ها

- تعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن

- روحیه انتقادپذیری و مشورت بعنوان اخلاق مدیریتی در سطوح کلان

- آزادی بیان و اندیشه و رعایت حقوق مدنی مبتنی بر آموزه های اسلامی

- تعالی در فعالیت ها و کیفیت فعالیتهای فرهنگی مطابق با مطالبات مقام معظم رهبری از دانشگاهها

- شفافیت فرآیندهای انتخابی

- خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای فرهنگی

- روحیه مسئولیت پذیری

- فضای اعتماد متقابل

- حرفه ای عمل کردن در کلیه شئون دانشگاه

- توجه به نخبگان فرهنگی و علمی دانشگاه و تکریم منزلت عالمان

- محیط شاد، پویا، فعال و پرشور و نشاط

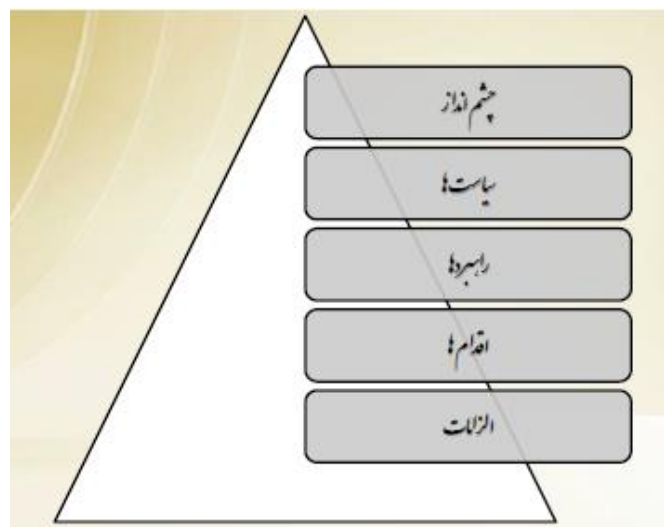
- خردورزی و روحیه انتقادگری سازنده

- رضایت اعضاء هیئت علمی از شان و منزلت اجتماعی خود در دانشگاه

- رضایت کارکنان از منزلت اجتماعی خود در دانشگاه

- رضایت دانشجویان از منزلت اجتماعی خود در دانشگاه

لازم است مولفه های کلیدی در نقشه جامع راه فرهنگی دانشگاه های تراز انقلاب اسلامی با عنایت به مبانی، اصول و ارزش های مذکور تبیین گردند که در شکل ۱ به صورت نموداری نشان داده شده است.

شکل ۱- مولفه های کلیدی در نقشه جامع راه فرهنگی دانشگاه های تراز انقلاب اسلامی

۶- تبیین نقشه راه فرهنگی دانشگاه‌های تزار انقلاب اسلامی

جهت تبیین نقشه جامه راه فرهنگی در هر دانشگاه موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

۶-۱- ارزیابی دانشگاه، اطلاع از جایگاه فعلی آن و ارائه راهبردها

روش‌های مختلفی برای ارزیابی سیستم‌ها و بدست آوردن وضعیت فعلی آنها و در نهایت ارائه راهبردها بمنظور تقویت آنها وجود دارد. باتوجه به اینکه در حوزه فرهنگ مفاهیم وارزش‌ها، ساختار و محصولات فرهنگی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است یکی از روش‌های مناسب و کارآمد برای مهندسی فرهنگی، روش SWOT می‌باشد.

تحلیل SWOT برای اولین بار در سال ۱۹۵۰ توسط دو فارغ التحصیل مدرسه بازرگانی هاروارد به نام‌های جورج آلبرت اسمیت و رولند کریستنسن مطرح شد. در آن زمان این تحلیل ضمن کسب موفقیت‌های روز افزون به عنوان کسب ابزار مفید مدیریتی شناخته شد. اما بیشترین موفقیت مشهود این تحلیل زمانی بدست آمد که Jack Welch از جنرال الکتریک در سال ۱۹۸۰ از آن برای بررسی استراتژیهای GE و افزایش بهره‌وری سازمان خود استفاده کرد.

واژه SWOT برگرفته از سر واژه‌های قوت‌ها (Strengths)، ضعف‌ها (Weaknesses)، فرصت‌ها (Opportunities) و تهدیدات (Threats) است. گام اول در مراحل برنامه‌ریزی استراتژیک تعیین رسالت، اهداف و ماموریت‌های سازمان است و پس از آن می‌توان از طریق تحلیل SWOT که یکی از ابزارهای تدوین استراتژی است، برای سازمان استراتژی طراحی کرد که متناسب با محیط آن باشد. با استفاده از این تحلیل این امکان حاصل می‌شود که اولاً به تجزیه تحلیل محیط‌های داخلی و خارجی پرداخته و ثانیاً تصمیمات استراتژیکی اتخاذ نمود که قوت‌های سازمان را با فرصت‌های محیطی متوازن سازد.

مراحل انجام آنالیز SWOT عبارتند از:

- تشکیل جلسه تجزیه تحلیل SWOT
- توضیح اجمالی هدف جلسه و مراحل انجام کار
- استفاده از روش طوفان ذهنی برای شناسایی نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدات
- اولویت‌بندی عوامل داخلی و خارجی
- تشکیل ماتریس SWOT و وارد کردن عوامل انتخاب شده به آن با توجه به اولویت بندی
- مقایسه عوامل داخلی و خارجی با یکدیگر و تعیین استراتژیهای SO، WO، ST، WT
- تعیین اقدامات مورد نیاز برای انجام استراتژی‌های تعیین شده
- انجام اقدامات و بررسی نتایج آنها
- بروز رسانی ماتریس SWOT در فواصل زمانی مناسب

۶-۲- شناسایی و برخورد مناسب با تهدیدات

بدون تردید جوامع بشری از دیرباز مورد تهدیدهای داخلی و خارجی قرار گرفته و هرکدام برای حفظ بقای خود راهکارهایی خاص را مورد توجه و اهتمام قرار می‌دادند. در این رابطه تهدیدهای فرهنگی بسیار مهمتر از سایر تهدیدها به حساب می‌آید، چراکه تهدیدهای فرهنگی، باورها و نظام ارزشی یک جامعه را مورد هدف قرار داده و در مقام آن است که بدون استفاده از ابزارهای نظامی و سلاح‌های گرم با کمترین هزینه بیشترین منافع را در جهت تغییر و تحولات موردنظر و مطلوب خود بدست آورد. امروزه اصطلاح جنگ نرم یا انقلاب مخملی اشاره به همین تهدیدهای فرهنگی دارد که یکی از اهداف مهم آن دانشگاه‌ها به دلیل تاثیرگذاری آنها در مساله فرهنگ است. مهم‌ترین شاخص‌های تهدیدات فرهنگی عبارتند از:

- قشری‌گری و جمود
- جایجایی ارزش‌های صوری و ظاهری اعتباری با ارزش‌های واقعی و قدسی و مطلق
- کوتاه شدن افق اندیشه و تفکر اجتماعی و سیاسی
- فراهم آمدن زمینه‌های لازم برای عصیان جوانان و گسترش بی بندوباری

- افزایش جاذبه اندیشه‌های مخالف در میان بخشی از نخبگان فرهنگی که فاقد درک روشن و منطقی از اسلام هستند و به تبع آن بروز یک انشقاق اجتماعی در جامعه
- افزایش بحران هویت در جامعه
- تزریق روحیه ناپاوری ملی وعدم اعتماد به نفس

۳-۶- تعیین قلمرو پژوهش و روش جمع‌آوری اطلاعات

در این زمینه جهت بررسی وضعیت فرهنگی موجود با توجه به موقعیت و شرایط هر دانشگاه و کلیه اجزای سازمانی آن که شامل هر سه مقوله نیروها و سرمایه‌های انسانی اعم از دانشجو، استاد و کارمند می‌باشد. در صورتیکه اعضای جامعه همگن نباشند و از طبقات مختلفی تشکیل شده باشند، نمونه متناسب با تعداد افراد طبقات انتخاب می‌شود. به عبارت دیگر هر یک از طبقات موجود در جامعه در نمونه حضور دارند.

در این روش، جامعه به تفکیک طبقات مشخص می‌شود و نمونه‌هایی مستقل از هر طبقه انتخاب می‌شود. جهت این مساله می‌توان از شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده نمود. بدین ترتیب که با استفاده از مطالعات میدانی، مراجعه به دفاتر مشاوره و حصول اطلاع از انواع قوتها، ضعفها، فرصتها و تهدیداتی که در مراجعات دانشجویی مختلف در دانشکده‌های آن دانشگاه مطرح گردیده و نیز مصاحبه‌هایی به صورت حضوری و یا بعضاً تلفنی با عده‌ای از جامعه آماری دانشجویان، اساتید و کارکنان، پرسش‌نامه‌هایی که در اختیار دانشجویان ممتاز و نخبه و نیز اساتید نخبه فرهنگی می‌گیرد و داده‌های آماری استخراج می‌گردد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان برحسب تعداد نفرات بدست می‌آید که البته با روش تعیین حجم نمونه با استفاده از واریانس جامعه نیز این میزان قابل دسترسی است. رابطه ریاضیاتی مربوطه به صورت:

$$n = \frac{\sigma^2 \times z^2}{d^2}$$

می‌باشد که در آن سیگما انحراف معیار جامعه، Z سطح اطمینان به نتایج نمونه‌گیری و d مقدار خطای قابل تحمل می‌باشد. بدین ترتیب جامعه آماری مشتمل بر همه دانشکده‌ها شامل تعدادی از اساتید، دانشجویان، کارمندان و سایر افراد فعال در دفاتر مراکز فرهنگی دانشکده‌ها و انجمن‌های علمی و ادبی می‌باشد. سپس کلیه جواب‌های داده شده در پرسش‌نامه‌ها بصورت داده‌های آماری تبدیل می‌گردند و داده‌های بعضاً پرت حذف خواهند شد. پرسش‌نامه‌ها باید دارای سوالات مختلف و متنوعی در سه حوزه مبانی، ساختار و محصولات فرهنگی باشد. در نهایت تحلیل‌های آماری با استفاده از نرم افزار SPSS ارزیابی و تفسیر خواهند شد.

۴-۶- سوالات پژوهش

• سوال اصلی

نقشه راه جامع فرهنگی دانشگاه متناسب با شرایط موجود و عوامل تاثیر گذار داخلی و خارجی آن دانشگاه که بتواند در عین ارائه سیاستها و راهبردهای خرد و کلان، انسجام و همسویی نهادهای اجرایی را به‌همراه داشته باشد، چیست؟

• سوالات فرعی

- دانشگاه از دیدگاه هر کدام از مولفه‌های شاخص فرهنگی در چه سطحی قرار دارد؟ و قرار است در آینده به چه سطحی از مولفه‌های شاخص فرهنگی ارتقا یابد؟
- دستیابی به این سطح نیازمند چه ابزار، راهکارها و برنامه‌هایی می‌باشد؟
- نقاط قوت فرهنگی در دانشگاه چیست؟ چگونه می‌توان آنها را حفظ کرد و یا بازم ارتقا بخشید؟ تهدیدها و فرصتهای فرهنگی (عوامل خارجی) که در طراحی نقشه راه جامع واحد بایستی مد نظر قرار گیرند چیست؟
- چالشهای فرهنگی موجود در دانشگاه چیست و چگونه می‌توان آنها را به فرصت تبدیل و یا برطرف کرد؟
- نقشه جامع فرهنگی دانشگاه چگونه طراحی گردد تا جهت‌دهی فرهنگی را به صورتی بهینه و با شتابی مناسب بانجام رساند؟

۵-۶- استراتژی تهیه نقشه جامع فرهنگی دانشگاهها بر اساس اجزای آن

به طور کلی سه گام اساسی که در طراحی برنامه‌ریزی استراتژیک باید به آنها توجه داشت عبارتست از:

- جایگاه خود را به عنوان یک سازمان مشخص کنیم (کجا هستیم؟)

- برنامه ما برای آینده سازمان چیست (به کجا می‌رویم؟)
 - برای رسیدن به هدف، یک رویکرد بنا کنیم و آن را به مرحله اجرا درآوریم (چگونه می‌خواهیم به آنجا برسیم؟)
- به منظور تهیه نقشه راه فرهنگی که دارای جامعیت و کیفیت مطلوب باشد و در عین حال داری قابلیت اجرایی و نیز سیستم مناسب پایش بوده و پویایی و تحرک لازم را در رسیدن به اهداف کلان و خرد داشته باشد یک روند ۱۳ مرحله‌ای مطابق فلوجارت شکل ۲-۱ نیاز می‌باشد.

شکل ۲- فلوجارت تهیه نقشه جامع فرهنگی در هر دانشگاه

۶-۶- تحلیل وضعیت موجود و ترسیم وضعیت مطلوب براساس شاخص‌های فرهنگی

۶-۶-۱- شاخص‌های فرهنگی

شاخص‌های فرهنگی در سطح خرد و کلان می‌توانند مورد بررسی قرار گیرند لذا در این قسمت، شاخص‌های فرهنگی مربوط به محصولات فرهنگی را در سطوح خرد و کلان بررسی می‌کنیم.

۶-۶-۲- شاخص‌های محصولات فرهنگی کلان

با توجه به آمار ونتایج تحقیقات مختلف نقش اساتید در تاثیرگذاری فرهنگی بسیار بالاتر از سایر پارامترهای تاثیرگذار می‌باشد. این نقش تا حدی دارای اهمیت است که مقام معظم رهبری اساتید را فرماندهان جنگ نرم خطاب فرمودند. بنابراین یکی از اهداف اصلی نقشه راه فرهنگی دانشگاه این است که مشارکت اعضاء هیات علمی را در مسائل فرهنگی افزایش دهد. البته محصولات فرهنگی عمدتاً در سطوح خرد تولید می‌گردند. برخی از شاخص‌های محصولات فرهنگی که بایستی توسط حوزه‌های کلان فرهنگی مانند معاونت فرهنگی دانشگاه طراحی و اجرا گردند در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- برخی از لیست شاخص‌های محصولات فرهنگی کلان به‌مراه محور سیاست‌گذاری مربوطه

شماره	شاخص محصول فرهنگی	محور سیاست‌گذاری مربوطه
۱	تعداد جلسات شورای فرهنگی دانشگاه در یک سال	مصوبات و بسترسازی‌های لازم اجرایی و ابلاغی
۲	تعداد مصوبات جلسات شورای فرهنگی در یک سال	مصوبات و بسترسازی‌های لازم اجرایی و ابلاغی
۳	تعداد سخنرانیهای فرهنگی که توسط دانشمندان حوزه فرهنگ در دانشگاه برگزار شده	آگاهی افزائی - دانشمندان فرهنگی به عنوان الگوهای اسلامی
۴	تعداد جلسات مشترک معاونت فرهنگی با اندیشمندان حوزه های علمیه در یک سال	وحدت حوزه و دانشگاه
۵	تعداد جلسات مشترک هیات رئیسه دانشگاه با نخبگان فرهنگی دانشگاه در یک سال	تکریم و تشویق نخبگان - خردجمعی
۶	تعداد کانون‌ها و تشکلات هنری دانشگاه	تاثیرگذاری فرهنگی عمیق با انتقال مفاهیم فرهنگی در قالب هنر
۷	تعداد کتابخانه ها و سالن مطالعه‌های موجود در دانشکده‌ها	افزایش سرانه مطالعه دانشجویان، استفاده بهینه دانشجویان از اوقات فراغت
۸	تعداد کانون‌های ادبی دانشگاه	ترویج زبان و ادبیات فارسی و گسترش شور و نشاط

اولین همایش ملی چشم انداز جمهوری اسلامی ایران ۱۴۵۰

۹	تعداد تشکل های دانشجویی	افزایش مشارکت دانشجویان در حوزه فرهنگ
۱۰	تعداد تشکل های اساتید	افزایش مشارکت اساتید در حوزه فرهنگ
۱۱	تعداد تشکل های کارکنان	افزایش مشارکت کارکنان در حوزه فرهنگ
۱۲	تعداد کارگاه های فرهنگ محور برگزار شده توسط معاونت فرهنگی در سه سطح استادان، دانشجویان و کارکنان	افزایش سطح آگاهی و بصیرت فرهنگی استادان، دانشجویان و کارکنان
۱۳	تعداد سمینارهای فرهنگی	افزایش سطح دانش، بصیرت افزایی، استفاده از نتایج تحقیقات فرهنگی
۱۴	تعداد شب شعر و سمینارهای ادبی یا بزرگداشت های ادبی برگزار شده توسط معاونت فرهنگی	استفاده از شعر بعنوان ابزار قدرتمند تبلیغ فرهنگی، سوق دادن دانشجویان به ادبیات فارسی و آشنایی با بزرگان و مفاخر ادبی کشور
۱۵	تعداد جشن های فرهنگی برگزار شده توسط معاونت فرهنگی	ایجاد شور و نشاط
۱۶	تعداد گزینت های فرهنگی اعطا شده به اساتید نخبه فرهنگی	تشویق اساتید نخبه به ورود در مقوله های فرهنگی، افزایش نوآوری در فعالیت های فرهنگی با ایده های نخبگان
۱۷	تعداد کمیته های راهبردی فرهنگی در دانشگاه نظیر کمیته راهبردی جنگ نرم، کمیته راهبردی حجاب و عفاف و کمیته فرهنگ عمومی و..	افزایش کارآمدی فعالیت های فرهنگی و نظام مندتر شدن آنها
۱۸	تعداد مسابقات وبلاگ نویسی فرهنگی در دانشگاه	افزایش پیشرفت در مقابله با جنگ نرم و تهاجم فرهنگی سایبری
۱۹	تعداد مسابقات ورزشی دانشگاه (ترجیحا بصورت رقابت بین تیم های دانشکده ها، تیم اساتید با دانشجویان و اساتید با کارکنان)	افزایش صمیمیت و رابطه فرهنگی اساتید با دانشجویان و کارکنان و در نتیجه افزایش تاثیرگذاری فرهنگی اساتید
۲۰	تعداد تورهای فرهنگی برگزار شده توسط معاونت فرهنگی	افزایش شادابی، ترویج کار گروهی و تعامل در تیم های اردویی و تور، آشنایی با خلقت الهی و تقویت ایمان
۲۱	مسابقات طراحی مد و لباس اسلامی (با همکاری دانشکده هنر)	الگوی اسلامی سبک لباس بعنوان بخشی از هویت اسلامی-ایرانی
۲۲	پرچم فرهنگی دانشگاه بعنوان نماد فرهنگی واحد	تبلیغ نماد فرهنگی بعنوان شعار اصلی و اولویت اول همه امور
۲۳	تعداد ساختمان های دانشگاه با معماری اسلامی یا دارای نشان های معماری اسلامی	ترویج پایدار نمادها و سبب های فرهنگ اسلامی
۲۴	تعداد کرسی های نظریه پردازی جهت حل مشکلات فرهنگی	تقویت روحیه حل مشکلات با اتکالی بر توانایی های بومی
۲۵	تعداد غرفه ها یا دکه های توزیع و فروش محصولات فرهنگی در دانشگاه	تشویق دانشجویان به امور فرهنگی به روشی جذاب و محصول محور
۲۶	تعداد محصولات فرهنگی عرضه شده در تعاونی اساتید و کارکنان دانشگاه	تشویق اساتید به امور فرهنگی به روشی جذاب و محصول محور
۲۷	تعداد نمایشگاه های کتاب و محصولات فرهنگی در دانشگاه در بازه زمانی یک ساله	ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی
۲۸	تعداد اکران (ونقد) فیلم های فرهنگی در دانشگاه در مدت یک سال	استفاده از فیلم و رسانه دیجیتال بعنوان روشی جذاب و تاثیرگذار
۲۹	تعداد درختکاری و افزایش فضای سبز انجام شده در محوطه دانشگاه و خوابگاه ها در یک سال	افزایش روحیه نشاط دانشجویان، آثار مثبت روحی روانی با توجه به احادیث
۳۰	تعداد جلسات پرسش و پاسخ هیات رئیسه دانشگاه با دانشجویان دانشکده ها و خوابگاه ها در یک سال	آگاهی بیشتر از مشکلات موجود برای دانشجویان و تقویت پاسخگویی و انتقادپذیری مدیران دانشگاه
۳۱	تعداد برگزاری مناسبت های فرهنگی مختلف تقسیم بر تعداد مناسبت های فرهنگی موجود در تقویم سال	استفاده از مناسبت ها جهت تبلیغات فرهنگی متنوع
۳۲	تعداد کلاس های آموزشی قرائت و روان خوانی قرآن کریم به تفکیک خواهر و برادر	افزایش آموزه های قرآنی
۳۳	تعداد کلاس های آموزشی تفسیر قرآن کریم به تفکیک خواهر و برادر	آشنایی با مفاهیم قرآن و بکارگیری دستورات قرآن در زندگی
۳۴	طراحی سرود ویژه دانشگاه بعنوان نماد فرهنگی دانشگاه	تبیین، تبلیغ و تاکید مکرر رسالت فرهنگی واحد در کلیه مراسم ها و همایشها
۳۵	استفاده حداکثری از نخبگان فرهنگی در سطوح مدیریتی	مدیریت شایسته سالار و عدالت محور
۳۶	طراحی سردر دانشگاه با نمادهای فرهنگی و معماری اسلامی	ترویج پایدار نمادها و سبب های فرهنگ اسلامی
۳۷	تعداد اتاق فکر فرهنگی	محلی مناسب برای تبادل افکار و کارهای فکری گروهی- خرد جمعی

۶-۶-۳- شاخص‌های محصولات فرهنگی فیزیکی خرد

محصول فرهنگی فیزیکی، در واقع خروجی فیزیکی سیستم مهندسی طراحی شده فرهنگی می‌باشد. منظور از اینگونه محصولات دسته‌ای از محصولات عینی است که توسط سطوح خرد تهیه می‌گردد. مسلماً بدون مشارکت سطوح خرد، فعالیت‌های فرهنگی رونق و شور و حال عمیقی نخواهد داشت و در اینصورت بیشتر فعالیت‌های فرهنگی که توسط سطوح کلان مدیریتی اجرا می‌گردند جنبه ابلاغی خواهد داشت ولی در صورت مشارکت اساتید، دانشجویان و کارکنان جنبه‌های تفهیمی و تبیینی این فعالیت‌ها افزایش یافته و چون به صورت خودجوشی و کار گروهی است هم عمق اثر بیشتری خواهد داشت و هم باعث افزایش روحیه اعتماد به نفس و تعاون در بین هر کدام از گروه‌های هدف یعنی اساتید، دانشجویان و کارکنان خواهد شد. البته نباید فراموش کرد که مدیریت و حمایت از اینگونه محصولات باز هم تاحدودی وابسته به مدیریت سطوح کلان خواهد بود لیکن ماهیت فعالیت‌ها و حوزه آغازین تاثیرگذاری آنها عمدتاً سطوح خرد می‌باشد. در جدول ۲ لیست برخی شاخص‌های محصول فرهنگی فیزیکی خرد و راهبردهای بهبود شاخص نشان داده شده است.

جدول ۲- برخی محصولات فرهنگی فیزیکی خرد و راهبردهای بهبود آن

شماره	شاخص محصول فرهنگی فیزیکی خرد	راهبردهای بهبود شاخص
۱	فیلم مستند فرهنگی	برگزاری مسابقه طراحی فیلم‌های مستند و کوتاه فرهنگی
۲	وبلاگ‌های فرهنگی اساتید، کارکنان و دانشجویان	برگزاری مسابقات وبلاگ نویسی فرهنگی-حمایت مالی از وبلاگ نویسان فرهنگی
۳	تعداد اثر هنری تولید شده توسط اساتید، کارکنان و دانشجویان	برگزاری مسابقات هنری-حمایت مالی از هنرمندان- تشویق دانشجویان هنر به مقوله‌های هنر اسلامی-تشکیل کانون شکل‌های هنرمندان جوان
۴	تعداد لوح فشرده CD فرهنگی	خرید لوح‌های فشرده فرهنگی- خرید نرم‌افزارهای اسلامی-حمایت از اساتید و دانشجویان دانشکده مهندسی کامپیوتر جهت تولید نرم افزارهای فرهنگی و اسلامی
۵	تعداد نرم افزارهای اسلامی طراحی شده توسط دانشجویان و اساتید	حمایت مالی از طرح‌های پژوهشی و پایان نامه‌های طراحی نرم‌افزارهای فرهنگی- در نظر گرفتن امتیازات فرهنگی بالا برای فعالان نرم افزارنویسی فرهنگی
۶	تعداد کتاب‌های فرهنگی تالیف شده	حمایت مالی و معنوی از نویسندگان-تشکیل کانون اهل قلم و کتاب نویسان دانشگاه-عضویت دانشگاه در انجمن نویسندگان-برگزاری کارگاه‌های آموزشی تالیف کتب فرهنگی برای اساتید
۷	تهیه بروشورها یا CDهای معرفی مشاهیر و دانشمندان اسلامی به تفکیک رشته‌ها برای هر دانشکده (مثلاً دانشمندان اسلامی شیمی برای گروه شیمی دانشکده علوم پایه)	تشکیل کمیته‌های تدوین زندگی نامه دانشمندان اسلامی در شوراها و فرهنگی دانشکده‌ها و حمایت مالی و معنوی از آنان
۸	تعداد کرسی‌های آزاد اندیشی و جلسات هم اندیشی با محوریت اساتید نخبه فرهنگی	دعوت از اساتید جهت راه اندازی کرسی‌ها- با فراخوان عمومی به کلیه دانشکده‌ها
۹	تعداد گروه‌های سرود و تواشیح دانشگاه	اعلام فراخوان برای عضویت دانشجویان در این گروه‌ها و آموزش مناسب به آنان با کارگاه‌های لازم

۶-۶-۴- شاخص‌های محصولات فرهنگی غیرفیزیکی خرد

بسیاری از محصولات فرهنگی دانشگاه که در واقع خروجی‌های فرآیند مهندسی فرهنگی در دانشگاه می‌باشند به طور مستقیم با مشارکت اساتید در ارتباط می‌باشند و تاثیر بسیار پررنگ نقش اساتید در این خروجی‌ها اهمیت کار را در این حوزه دوصدچندان می‌نماید. مزایای زیادی می‌توان برای محصولات فرهنگی غیرفیزیکی استاد محور برشمرد که مهمترین آنها عبارتند از:

- فراگیر است و دامنه هدف آن وسیع و برد آن بلند است.
 - هزینه آنچنانی ندارد.
 - خلاقانه و پویاست.
 - عملیاتی است (سخنرانی یا موعظه کمتر دارد و استاد با عمل خود اعم از نظم، امید بخشی و نشاط در ارائه درس و... دانشجویان را به این مقوله‌های فرهنگی جذب می‌کند).
 - تاثیر در روحیه اساتید زیرا نقش خود رافراتر از یک تدریس محض می‌بیند.
 - برنامه عملیاتی برای آن که استادان در این جایگاه قرار گیرند دارای سه فاز اجرایی خواهد بود:
- فاز اول-** تبیین و تفهیم مشکلات فرهنگی و دامنه تاثیرات آنها با برگزاری کارگاه آموزشی ویژه اساتید- در واقع به نوعی ایجاد انگیزه برای مشارکت آنان با طرح مساله

فاز دوم- نظرخواهی از کلیه اساتید با برگزاری جلسات مشورتی باز و پویا (گفتگوهای دو سویه و نه صرفاً مونولوگ و یکطرفه) که از این جلسات یک بانک ایده‌های فرهنگی استخراج خواهد شد و علاوه بر آن اساتید بر نقش محوری خود عملاً واقف شده و خودجوش‌تر وارد حیطه‌های فرهنگی خواهند شد.

فاز سوم- برگزاری کارگاه‌های تکنیک‌های حل مشکل و روش‌های مدرن تاثیرگذاری فرهنگی اعم از روش‌های مستقیم و غیرمستقیم، کارگاه‌های آموزشی روانشناسی تربیتی و امثال آن برای کلیه اساتید

لازم بذکر است نظام‌بندی ارائه شده در این مقاله جهت تدوین نقشه راه فرهنگی ۱۴۰۴ چند دانشگاه برتر کشور مورد استفاده قرار گرفت که بررسی عملکرد آن تا کنون، نشان از موفقیت این روش دارد. روش‌ها و نتایج این مطالعات موردی در [۲۰] مطرح گردیده است.

۵- نتیجه‌گیری

انقلاب اسلامی در حال عبور از افق‌های ۱۴۰۴ می‌باشد و نیاز است سند ۱۴۵۰ بسیار دقیق، علمی و نخبگانی با استفاده از بازخوردهای قبلی تدوین گردد. یکی از مقوله‌های بسیار مهم در تدوین سند چشم‌انداز ۱۴۵۰ مقوله فرهنگی است که نقش کلیدی و تاثیر مستقیم در همه عرصه‌های دیگر خواهد داشت. البته یکی از موثرترین ارکان این مقوله، دانشگاه‌ها می‌باشند که در تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی نقش ویژه‌ای دارند. در این مقاله مبانی، اصول و ارزش‌های افق فرهنگی کشور در چشم‌انداز ۱۴۵۰ با رویکرد نقش دانشگاه‌های تراز انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از مفاهیم قرآنی، روایات و سیره معصومین، رهنمودهای حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری و نیز اسناد قانون اساسی و نقشه مهندسی کشور تبیین گردید. روش ارائه شده در این مقاله در چند دانشگاه مورد استفاده قرار گرفت که میزان عملکرد بالای آن نشان‌دهنده عملیاتی بودن آن جهت اجرا در همه دانشگاه‌های تراز انقلاب اسلامی می‌باشد.

مراجع

- ۱- قرآن مجید
- ۲- صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۱۶.
- ۳- بیانات مقام معظم رهبری در جمع اعضای شورای انقلاب فرهنگی، سال ۱۳۸۱.
- ۴- بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار قاریان قرآن کریم در تاریخ ۱۴/۷/۱۳۸۴.
- ۵- بیانات رهبر فرزانه انقلاب در تاریخ ۲۴/۹/۱۳۷۵. سایت رسمی مقام معظم رهبری. www.leader.ir
- ۶- سخنرانی در پایان مراسم قرائت قاریان قرآن، در ماه مبارک رمضان در تاریخ ۲۷/۱۲/۱۳۷۰.
- ۷- بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه دانشگاه تهران در تاریخ ۱۰/۱/۱۳۶۹.
- ۸- مقام معظم رهبری، پیام به مناسبت اولین سالگرد ارتحال امام خمینی(ره) در تاریخ ۱۰/۳/۱۳۶۹.
- ۹- فرمایشات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان خراسان شمالی ۱۳۹۱.
- ۱۰- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانش‌آموزان استعدادهای درخشان ۲۵/۴/۱۳۸۲.
- ۱۱- فرموده‌های رهبر معظم انقلاب در دیدار اساتید دانشگاهها ۲۲/۰۵/۱۳۹۱.
- ۱۲- تامپسون و رابینسون. برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک. ترجمه خلیلی شورینی، دکتر سهراب. انتشارات یادواره کتب. چاپ پنجم صفحات ۳۰۷-۳۰۹، ۱۹۹۵.
- ۱۳- حاجیان، علیرضا، نقش دانشگاه آزاد اسلامی در توسعه فرهنگی پایدار کشور در راستای تحقق مؤلفه‌های فرهنگی سند چشم انداز بیست ساله، اولین همایش ملی ارزیابی تحقق مؤلفه‌های فرهنگی سند چشم انداز کشور، دانشگاه آزاد نجف آباد، ۱۳ آبان ۱۳۸۹.
- ۱۴- حاجیان، علیرضا، نقش دانشگاه آزاد اسلامی در پیشبرد سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران - دومین سمپوزیوم بین‌المللی ایران ۱۴۰۴ ایران توسعه یافته، تهران ۱۳۸۷، ۲.
- ۱۵- شفیعی، ح. و شجاعی، ج.، نقش دانشگاه در مهندسی فرهنگ، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۹.

- ۱۶- سند تحول راهبردی نظام تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای عالی انقلاب اسلامی، مصوبات جلسه ۸۲۰ شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۷۹.
- ۱۷- پیروزمند، علیرضا، مبانی والگویی مهندسی فرهنگی، دفتر فرهنگستان علوم اسلامی قم، ۱۳۸۸.
- ۱۸- نقشه راه- مروی بر منویات حضرت امام خامنه‌ای (حفظه الله) پیرامون انس عمومی با قرآن کریم، مدیریت مطالعات معاونت فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، ۱۳۸۹.
- ۱۹- سایت رسمی مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- ۲۰- علیرضا حاجیان، گزارش نهایی طرح نقشه راه جامع فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، ۱۳۹۲.